

SLÄKTDATA

Medlemsblad för föreningen Släktdata

Nr 1 2006

**Rapport från Släktfors-
kardagen i Frölunda**

Rädda din bilder - del 2

LEDAREN

MEDLEMSKONTAKTEN ÄR VIKTIG

Föreningen Släktdata har medlemsmöten två gånger om året: höst- och vårmötet. Under vinterhalvåret medverkar vår förening i ett antal släktforskaraktiviteter, som riktar sig till allmänheten och givetvis även till dig som medlem.

Det är således få tillfällen för oss i styrelsen att personligen träffa föreningens medlemmar. Delvis beror ju detta på att Släktdata inte är en lokal geografisk släktforskarförening, utan en förening som strävar efter att ha medlemmar från hela Sverige. Många av medlemmarna i Släktdata är därför också medlemmar i en eller flera lokala föreningar, som har en mer omfattande mötesverksamhet än vad Släktdata har.

Därför är det speciellt glädjande att konstatera, att medlemmarna i vår förening så flitigt utnyttjar andra sätt att kommunicera med Släktdata – genom föreningens hemsida, genom e-post och brev och ibland också telefonsamtal - till mig och till övriga i styrelsen.

För oss i styrelsen är dessa kontakter med medlemmarna mycket stimulerande och uppskattade – det gäller både om det framförs åsikter som ger ros eller ris. Vi försöker att ta åt oss dessa viljeyttringar och tar ofta upp en diskussion om dessa vid föreningens styrelsemöten.

Släktdata var pionjärer på Internet: redan 1996 öppnade vi hemsidan på nätet och vi firar således 10-årsjubileum på Internet i år. Föreningens hemsida har blivit "navet" kring vilket föreningens verksamhet har varit uppbyggd. Trafiken på hemsidan har varit mycket intensiv genom åren och genom det stora antalet nedladdningar av register, så har föreningens dataservrar hela tiden fått byggas ut med mer kapacitet för att svara upp mot den ökande trafiken. Senast under förra året investerade vi i ny utrustning, som klarar hård belastning. Förhoppningsvis klarar den nätrafiken ett tag framöver...

Släktdatas hemsida med växande antal register har under åren fungerat som en "reklampelare" för föreningen och många besökare har uppskattat vår verksamhet och anmält sig som medlemmar direkt genom hemsidan. Ett annat sätt att få nya medlemmar är de släktforskaraktiviteter, som vi genomför lokalt på olika platser. Och naturligtvis vid de årliga Släktforskar dagarna. (Föreningen har f.ö. beslutat att delta med en utställningsmonter i årets Släktforskar dagar, som genomförs i Stockholm.)

Vi märker direkt när någon tidning skriver om släktforskning och då nämner Släktdata – i februari skrev Göteborgsposten och en datatidning, PC för alla, artiklar om släktforskning med referens till Släktdata och därefter kunde vi konstatera en märkbart höjd aktivitet på hemsidan och därmed också nya medlemsansökningar.

Det kommer också mycket e-post från medlemmarna, men tyvärr gäller många av dessa att man vill ha hand-

fast hjälp med sin egen släktforskning. Och denna typ av uppdragsforskning kan vi i styrelsen bara i undantagsvis hjälpa till med.

Och det kommer mycket vanlig post också – i förra veckan kom ett tjockt A4-kuvert med diverse material, gamla foto och ett brev: "Mitt namn är Erik och jag skriver till dig angående min släkt. Jag hoppas att du kan hjälpa mig att lösa denna historia, det är väldigt viktigt. Jag betalar gärna dig om du kan hjälpa mig. Jag hoppas på svar av dig, Christer!" Historien, som de bifogade pappren berättade var intressanta, men jag skickade vidare brevet till en person, som utför uppdragsforskning.

Ibland kommer också e-post och brev, som påpekar att det finns felaktigheter i Släktdatas register. Och det är mycket bra, när vi får reda på sådana misstänkta felaktigheter. Vi låter dessa synpunkter gå vidare för kontroll till den person, som utfört registreringen av kyrkbokens uppgifter. Ofta är det mycket svårt att tyda prästens skrivna text i kyrkboken och det kan lätt bli fel!

Det är värt att upprepa: Släktdata kan inte ansvara för att avskriften från källan, d.v.s. kyrkboken, är utan fel – för att försäkra sig om att uppgiften i Släktdatas register är korrekt bör man själv kontrollera viktiga uppgifter mot källan! Om misstanke finns om att det är fel – rapportera in detta till oss, så att uppgiften kan kontrolleras igen och vid behov rättas!

Att enbart generellt påstå att "det finns mycket fel i Släktdatas register" utan att framföra dessa till oss, är inte konstruktivt – det hjälper oss inte att förbättra registren fortlöpande. Alla registerare, som lämnar register till Släktdata, gör detta ideellt, utan någon ersättning. Av dessa registerare finns det sådana, som är pedantiskt noggranna, andra har kanske större frihetsgrader och gör färre extrakontroller och då ökar felfrekvensen. Erfarenheten av att läsa gamla handstilar minskar naturligtvis också antalet fel.

Detta nummer av föreningens tidning innebär premiär för "nättidningen". Ca 10% av Släktdatas medlemmar har valt nättidningen och kommer därför inte att få papperstidningen, däremot kommer de med e-post att få en adress på nätet, där detta nummer finns att läsa (t.o.m. i färg!) Vi i styrelsen är överraskade av att så många medlemmar valt nättidningen redan från början och förmodligen blir fler medlemmar intresserad av nättidningen framöver. Om du vill byta till nättidningen är du välkommen att höra av dig!

Håll gärna kontakt med föreningen genom att skicka dina synpunkter via e-post, vanlig post eller telefon. Eller så kanske vi ses personligen på Släktdatas vårmöte den 25 mars?

Jag önskar dig en fin vår!

Christer Engstrand
Ordförande i föreningen Släktdata

SLÄKTDATA

är en ideell förening för släkt- och datorintresserade.

Föreningen bildades 1989.

Föreningen verkar för att sprida information om såväl släktforskning som datorteknik för densamma.

Föreningen verkar också för att framställa dataregister till låg kostnad över födda, vigda och döda.

Föreningen upptar medlemmar från hela Sverige och övriga nordiska länder.

Styrelsemedlemmarna finns upptagna på denna sida.

Medlemsavgiften är 125 kr per år och inkluderar TIDNINGEN SLÄKTDATA.

Prenumerationsavgiften för TIDNINGEN SLÄKTDATA är 125 kr per år. Medlemsavgiften/prenumerationsavgiften betalas till föreningens **postgiro 410 40 40 - 3**

Föreningens adress är:

Föreningen SLÄKTDATA
c/o Lennart Larsson
Mossaledsvägen 61
429 34 Kullavik
lenn.lars@telia.com

Föreningens hemsida:
<http://www.slaktdata.org>

TIDNINGEN SLÄKTDATA utkommer med fyra nummer per år. Bidrag i form av artiklar, notiser och tips är välkomna. De skickas till Redaktionen, som förbehåller sig rätten att ändra i insänt material. Privata annonser och upplysningar tas in gratis i mån av plats.

Nästa manusstopp:
25 maj 2006

Framsidan:

Charlotte Börjesson och Erik Levander under "Öppet Hus" i Frölunda 28/1 (Foto Christer Engstrand)

Styrelse för SLÄKTDATA 2005-2006

Ordförande **Christer Engstrand**
christer_engstrand@yahoo.se
Hammarvägen 174
421 65 Västra Frölunda
031-28 83 70

Kassör **Lennart Larsson**
lenn.lars@telia.com
Mossaledsvägen 61
429 34 Kullavik
031-93 33 70

Ledamot **Inger Drottz**
ansvarig för medlemsregistret
bio.d@hem.utfors.se
Mejerigatan 12
412 76 GÖTEBORG
031-7034198

Suppleant **Bibi Karlson Arvhede**
jocin@comhem.se
Cederflychtsg. 3 läg. 436
422 54 Hisings Backa
031-56 27 92

Vice ordf. **Charlotte Börjesson**
charlotte.borjesson@telia.com
Tenorgatan 8
421 38 Västra Frölunda
031-47 80 93

Suppleant **Håkan Hansson**
hakan@scansigma.se
Uppegårdsvägen 1
426 69 Västra Frölunda
031-29 75 71 Fax 031-29 75 71

Sekreterare **Björn Jönsson**
bjorn.jonsson@tamro.com
Sanne-Heden 15
450 54 HEDEKAS
0524 - 304 35

Redaktion för TIDNINGEN SLÄKTDATA

Johnny Kjellberg
jk@tpk.se
Ålängsvägen 4
793 70 Tällberg
0247-79 81 98 (dag), 0247-503 40

Lars Hellgren
lars.f.hellgren@glocalnet.net
Sparvvägen 7
434 96 Kungsbacka
0300-213 33

Artiklar för publicering skall skickas till Johnny Kjellberg.

Webbmaster

Mats-Olof Sander
moj@alertir.com
Rörviksgatan 17
421 65 V Frölunda
031-68 56 26

Ansvarig Släktdatas register

Mårten Sjöbris
martens@sjobris.se
Guldringen 42
426 52 Västra Frölunda
031-29 06 40

INNEHÅLL:

Ledare	2
Föreningsinformation	3
Släktforskardag på Frölunda Kulturhus.....	4
Rädda dina gamla släktbilder - del 2	6
En förskräcklig historia - fortsättningen	8
De tunga ryttarna under 1200-talet och tidigare	10
Håkan Olufsson, Klintegården i Olunda, Flakeberg.....	12
Ett torparkontrakt från mitten av 1800-talet.....	14
Nya register i SLÄKTDATAs arkiv.....	15
Kalendarium.....	16

Släktforskardag på Frölunda Kulturhus

Lördagen den 28 januari genomfördes ett "öppet hus" för allmänheten i biblioteket på Frölunda Kulturhus. Arrangörer var föreningen Släktdata och Frölunda Kulturhus. Aktiviteterna under dagen riktade sig till allmänheten och i första hand personer, som var intresserade av att börja släktforska.

Intresset var stort och frågorna många från besökarna. Släktdata visade vilka möjligheter som finns att använda Internet för att få tillgång till kyrkböckernas information: genom att söka i Släktdatas register, Genline och DisByt. Även de vanligaste CD-skivorna, som erfarna släktforskare använder, demonstrerades för nyfikna blivande släktforskare. Många besökare uttryckte spontant överraskning över de stora möjligheterna som finns till släktforskning med hjälp av datorn och Internet.

"Att rädda gamla släktbilder" var temat för en av arbetsstationerna och att intresset för bilder i samband med släktforskningen är stort, framgick av de många besökarna och den livliga diskussionen om vad man bör göra med sina gamla bilder. Många besökare hade även tagit med gamla bleknade släktbilder i hopp om att få hjälp på plats, något som dock inte var praktiskt genomförbart under dagen.

Mats-Olov Sander visar en intresserad herre sökmöjligheterna i Släktdatas databas.

Mårten Sjöbris vägleder två besökare.

Från Släktdata deltog Mats-Olof Sander, Mårten Sjöbris, Charlotte Börjesson, Inger Drottz och Christer Engstrand. Föreningens kassör Lenart Larsson informerade om Släktdatas verksamhet och resultatet av dagens arrangemang blev ett antal nya medlemmar.

*Text och foto
Christer Engstrand*

Inger Drottz hjälper en intresserad.

Bildbehandlingsprogrammet Picasa från Google

Sökmotorn Google känner alla till; den har blivit helt dominerande på marknaden. Nu har företaget Google köpt ett kompetent bildbehandlingsprogram, vidareutvecklat det och låter alla ladda ner det – gratis! Dessutom finns programmet på svenska!

Picasa är ett program som hjälper dig att hitta, redigera och dela med dig av alla bilder som finns på din dator. Du kan börja med att använda Picasa för att hämta foton från din kamera eller skanner. Varje gång du öppnar programmet hittas sedan alla dina bilder automatiskt (även bilder som du glömt att du hade) och de sorteras i visuella album efter datum och med mappnamn som du lätt känner igen. Du kan dra och släppa album för att sortera dem och skapa etiketter så att du kan skapa nya grupper.

Med Picasa kan du dessutom på ett enkelt sätt redigera bilder. Du kan göra korrigeringar och tillämpa häftiga effekter med enkla klick. Även texter kan skrivas till bilderna och den skrivna texten kopplas sedan till bilden.

Du kan dela med dig av dina bilder; skicka dem per e-post, skriva ut foton hemma, skapa bildspel, som kan brännas på CD, som du sedan kan ge bort i present. Du kan även publicera bilder i din egen blogg.

För dig som släktforskare, som arbetar med gamla släktbilder, bör programmet vara ett mycket intressant alternativ, speciellt om du inte har/ inte vill köpa Photoshop Elements för ca 800:-. Systemkraven för Picasa är Windows 2000/XP och Internet Explorer 5.0+

Och det bästa av allt: programmet är på svenska och gratis! Det kan laddas ner från nätet på adressen <http://picasa.google.se/>

I kommande nummer av Släktdatas tidning planerar vi en test av Picasa.

Grill på CD

Claes Lorentz Grill (1817-1907) är mest känd som författare till ”Statistiskt sammandrag af Svenska indelningsverket”. Det kom ut åren 1855-1858 och består av fyra böcker med totalt 682 sidor med massor av fakta kring indelningsverkets organisation. Här hittar man boställen, rusthåll, rotar och mycket annat. Nu finns detta bokverk på CD. Digitaliseringen ger förstås helt nya möjligheter att söka information jämfört med att bläddra i böcker. CD-skivan innehåller uppgifter om 32.600 rust- och rotehåll samt nästan 2.800 officersboställen gällande såväl den ursprungliga indelningen som korrigeringar genomförda därefter. Följande uppgifter redovisas:

- * Rust-/rotehåll eller officersboställe
- * Socken
- * Härad/Fögderi
- * Län
- * Regemente
- * Kompani
- * Anmärkningar

Det medföljer även en 98 sidor lång text ur originalbokverket som kan läsas på skärmen eller skrivas ut, innehållande en utförlig beskrivning av den svenska krigsmakten under den aktuella perioden, med bl a lönetabeller och förteckning över bemanningen i de värvade regementena, som inte ingår i CDns databas.

(saxat från www.genealogi.se)

Thomas Hjortsjö 1941-2006

I januari avled Thomas Hjortsjö. Han var ordförande i vår förening under 1997 till 1999 men måste tyvärr avsäga sig ordförandeskapet på grund av den cancer som nu ändat hans liv. Han skötte detta uppdrag samtidigt som han bodde i Göteborg men upprätthöll en tjänst vid Högskolan i Skövde. Thomas efterträddes av sin bror Hans Hjortsjö.

Tidningen som nättidning

Detta nummer av Tidningen tillhandahåller vi också i en nätversion för dem som så önskar. Detta nummer finns tillgängligt på följande adress: Nr 2006/1: http://www.slaktdata.org/tidningen_arkiv/5273b22/

Tidigare nummer:

Nr 2005/4: http://www.slaktdata.org/tidningen_arkiv/659d564/

Ovanstående adresser har distribuerats via epost till de prenumeranterna som har anmält att de enbart vill ha den elektroniska versionen.

Artiklar efterlyses!

Nästa nummer av tidningen Släktdata beräknas komma lagom till sillen, och vi hoppas naturligtvis att det skall bli ett läsvärt nummer fyllt av stimulerande och intressanta artiklar. Då denna tidning huvudsakligen fylls av artiklar från medlemmarna så vill redaktionen härmed uppmana alla läsare att vässa pennorna och lämna in bidrag. Det är idag en liten krets av flitiga skribenter, som mycket väl kan utökas. Vi ser gärna att artiklarna belyser hur man med datorns hjälp kan hitta information och dokumentera detta. För att göra tidningen lite trevligare att läsa är det mycket bra om man kan bifoga bilder till sina artiklar.

Det går även att komma med önskemål om sådant man vill läsa om. Det kan finnas någon i redaktionen eller styrelsen som kan knäpa ihop en artikel. Adresser finns på sidan 3

Rädda dina gamla släktbilder

Avsnitt 2 – Kontrast och retuscherings
av Christer Engstrand

Säkert har du gamla bilder liggande i gömmorna- bilder som verkar hopplöst blekta och missfärgade. Nu är det dags att ta fram dem!

I denna artikel visar jag hur ett till synes hopplöst blekt och fläckigt gammalt foto kan räddas till eftervärlden. Hur det första steget i arbetet, att skanna bilden, görs på bästa sätt, berättade jag i en inledande artikel i Släktdatas tidning nr 1/2005.

Om skanningen i korthet: skanna med hög upplösning, i färg (24 bitar) och utan större korrekationer i skannerprogrammet. Gör ingen skärpning i samband med skanningen, vänta till du har den skannade bilden i bildbehandlingsprogrammet.

I den arbetsgång jag kommer att visa, använder jag PhotoShop CS, men motsvarande funktioner finns även i PhotoShop Elements, som är betydligt billigare att köpa (ca 800:-) Vissa kommando som finns i texten kan vara annorlunda i PhotoShop Elements, men alla funktioner jag använder i detta avsnitt finns i båda versionerna av PhotoShop.

Den bild jag valt för att visa hur arbetet går till, är mycket blekt och har diverse skavanker. Dessutom är bilden ganska liten, ca 5x8 cm, vilket framgår av bild 1. Bilden visar f.ö. min farmors mor (i mitten), Johanna Greta Andersdotter (1844-1925) och bör vara tagen för ca 100 år sedan, i början av 1900-talet.

Bild 1. Originalbilden är mycket blekt med en del skavanker; ett ganska svårt arbete krävs.

Skanna svartvita bilder i färg

Resultatet av skanningen är en fil i TIFF-format med färg. Många "svartvita" bilder från förr i tiden är brun- eller sepianotade. Dessutom kan fotopappret ha gulnat och hela bilden missfärgats i någon ton. Därför bör man skanna bilderna i färg.

Starta arbetet

Bildfilen öppnas i PhotoShop och justeringarna görs på en kopia av originalfilen, sparad under nytt namn. På så sätt finns den oförändrade originalfilen kvar intakt – om något skulle gå snett...

Först gör jag en mindre beskärning och justerar då också bildens "lutning".

Bild 2: Funktionen Kanaler

Gör om bilden till gråskala

Använd inte funktionen Bild (i programmets menyrad)/Läge/Gråskala – då försvinner vitsen med att skanna i färg! I stället används funktionen kanaler i programmet – öppna meny "kanaler" genom att gå till Fönster/Kanaler (bild 2). Här visas dels RGB, dels kanaler för rött, grönt och blått. Genom att klicka på respektive kanal bedömde jag att blåkanalen ensam gav bästa resultat, dvs. bäst kontrast. Detta är väntat, eftersom originalets grundton drar åt brun-gult – komplementärfärgen till gult är ju blått.

Om en bild har bruna eller gula missfärgningar kan det vara bättre att välja en kombination av röd- och grönkanalerna för att göra fläckarna så osynliga som möjligt.

Nästa steg är att gå till Läge/Justeringar/Blanda kanaler, där en lämplig

Bild 3: Genom funktionen Blanda kanaler kan den bästa kanalen väljas, i detta fallet ger blåkanalen bäst resultat.

kombination av rött, grönt och blått väljs. För denna bild valdes kombinationen 0, 0, 134 (bild 3). Som regel bör kombinationen som väljs helst inte överstiga 100. Att summan här blir 140 medför att bilden blir ljusare, vilket gav ett bättre resultat. I fönstret Blanda kanaler är det viktigt att klicka i rutan Monokrom och Förhandsgranska. Har du programmet PhotoShop CS kan även funktionen Kurvor användas för att få ännu bättre kontroll över bildens kontrast.

Därefter kan bilden göras om till gråskala genom att gå till Bild/Läge/Gråskala. Då blir bildfilen bara en tredjedel så stor och datorn får det lättare...

Nivåer

Gå till Bild/Justera/Nivåer och studera histogrammet, som kan se ut som på bild 4. Till vänster finns helt svart, till höger helt vitt – om histogrammets bas inte når dessa ändpunkter, dra den svarta/vita triangeln under baslinjen, så att de nuddar histogrammets änd-

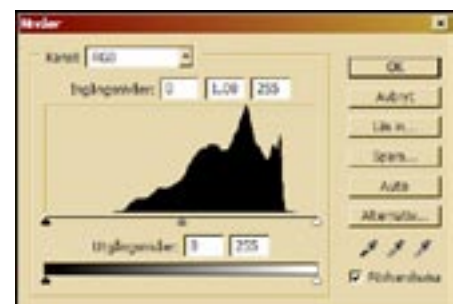

Bild 4: Funktionen Nivåer

Bild 5: Bildens tonomfång och kontrast har förbättrat bilden. Men alla fläckar och damm måste retuscheras bort i nästa steg...

punkter. Dra därefter, om så behövs, den grå triangeln i mitten mot vänster eller höger för att göra bilden mörkare eller ljusare (det s.k. gammavärdet). Nu har den bleka bilden förvandlats till en bild med normalt tonomfång, från svart till vitt. Klicka sedan på OK (bild 5).

Retuschering

Sedan återstår att ta bort missfärgningar, fläckar och prickar, som det finns gott om i bilden. Öppna menyn Verktyg (om den inte redan är öppen) genom att gå till Fönster/Verktyg (se bild 6). Vanligtvis används Klonverktyget och Lagningspenseln. Finns det mycket vita dammprickar kan filtret Damm och repor först användas (gå till Filter/Brus/Damm och repor), men se upp så att inte bilden påverkas negativt.

Bild 6: Klonverktyget och Lagningspenseln

För både Klonverktyget och Lagningspenseln anges ett område på bilden som källa, genom att man trycker på Alt och klickar. Sedan klickar och drar man över det område, som skall repareras. Justera penselstorlek och förstora bilden för att underlätta arbetet. Bli något fel, gå till Redigera/Ångra eller (om flera händelser skall tas bort), gå till Händelsemenyn och dra händelserna till papperskorgen.

Detta är ett tidsödande och tålmodsprövande precisionsarbete, som rätt utfört kommer att ge ett mycket bra resultat.

Skärpa

Som sista steg gör jag en försiktig skärpning av bilden – gå till Filter/Skärpa/Oskarp mask. Var uppmärksam

på att inte skärpa bilden för mycket så att resultatet ser onaturligt ut. Dessutom gör skärpningen att återstående fläckar blir tydligare. På den aktuella bilden har filtret oskarp mask använts med värdena Mängd 120, Radie 1,2 Tröskelvärde 1.

Sepiafärgning

Bilden ser säkert bättre ut om den får något av sin ursprungliga sepiafärg och därför konverterar jag bilden tillbaka till färg. Gå till Bild/Läge/RGB-färg. Gå därefter till Bild/Justera/Nyans mätnad och kryssa i rutan Färga. Via reglagen Nyans och Mätnad kan man ställa in vilken färgton som helst. Lite räcker långt och även en svag färgton kan slå igenom kraftigt beroende på hur du skriver ut bilden...

Till slut har jag lagt på en tunn ramlinje i mörk sepiafärg!

Slutresultatet

Slutresultatet blir en mycket bra bild (bild 7), speciellt med tanke på att ursprungsbilden var mycket blek och hade omfattande skavanker. Eftersom tidningen inte är i färg kan du inte se sepiafärgen i bilden. (kolla gärna på nätet /red) Bilden är 15x28 cm och upplösningen är 300 dpi. Att skriva ut bilden i detta format ger säkert ett acceptabelt resultat, gör man utskriftsformatet mindre blir resultatet ännu bättre...

Lycka till med dina egna bilder!

Bild 7: Den färdiga bilden, som kan användas för att göra en fotokopia hos ett fotolabb. Men kopian bör göras på ett bra (långvarigt beständigt) fotopapper! Jämfört med originalbilden är den nya bilden mycket bättre...

En förskräcklig historia

fortsättningen

Av Lennart Larsson

I förra numret av tidningen berättade jag om den 19-årige hemmasonen Benjamin, från Björlanda på Hisingen utanför Göteborg, som i maj 1865 knivdödade en 28-årig havande kvinna vid namn Maria Eriksson. Maria arbetade som daglönare på Benjamins föräldrars gård. Motivet till dådet var mycket oklart. Benjamin hade helt enkelt bara fått för sig att Maria skulle ha anklagat Benjamins bror för att vara far till det väntade barnet.

I Göteborgs-Posten fanns den 8 maj 1865 en förvånansvärt liten notis om mordet med rubriken ”En grym gerning”. Här ordagrant återgiven.

”En grym mordgerning begicks sistlidna tisdag inom Björlanda socken i det 19-årige ynglingen Benjamin Johansson med en kniv så illa sargade kvinnan Maria Eriksson att hon deraf ljöt döden.

Maria Eriksson var i havande tillstånd och det påstods att mördarens bror skulle vara fader till fostret. Hursomhelst riktades misstankarna mot Benjamin Johansson som vid av länsmannen på orten företaget förhör erkände sig vara gerningsmannen till det grymma dådet. Något skäl till handlingen har han ej kunnat förmås uppgiva, utan svarar blott på de frågor som i detta avseende ställas till honom, ”det kom bara öfver mig att jag skulle mörda henne”. Han synes vara mycket slö till förståndet. I går förpassades han till härvarande cellfångelse.”

Så långt Göteborgs-Posten. Jag har nu forskat vidare i det här fallet genom att läsa hela det 40 sidor långa rättegångsprotokollet, vilket för övrigt gav en bra övning i att läsa äldre handskrift. Jag har

också läst igenom ett antal olika kyrkoböcker som har anknytning till den här händelsen. Men det intressanta var att följa hur en rättegångsprocess gick till på den tiden. Det var förvånansvärt att konstatera med vilken noggrannhet som såväl brottsplatsundersökningen som den rättsmedicinska undersökningen och själva rättegången genomfördes. Under rättegången lade man mycket stor vikt vid att få fram bevis som kunde knyta Benjamin vid brottet, beroende på att det inte fanns några vittnen till själva dådet.

Rättegången som givetvis var offentlig genomfördes vid Vestra Östra Hisings Häradsrätt på Bärby Gästgiveri i närvaro av, som det står i protokollet ”en större menighet”. Detta måste ha betytt att många från byn, och även byarna runt omkring, var där för att lyssna på denna sensationella händelse. Som åklagare tjänstgjorde Kronolänsmannen Hofvrättskommisarien Tillander. Däremot nämns inget i rättegångshandlingarna om någon försvarare.

Inledningsvis noterade rätten att ett prästbetyg hade inkommit från Pastor Ekman i Trollered som löd:

”Hemmasonen Benjamin Johansson i Björlanda Östergård är född därstädes den 20 augusti 1846 (av föräldrarna Åboen Johannes Berntsson i Björlanda Östergård och hans hustru Anna Lisa Christoffersdotter) har en laglig kristendoms-kunskap, äger tillträde till Herrans Bord och är välfrejdad.”

Hela 31 personer hördes eller vittnade under rättegångsdagarna. Benjamins familj och släktingar hördes bara, medan övriga fick vittna under ed. Benjamins moder

och syster hade fått lämna in skriftliga berättelser. Det intressanta var också att genom vittnesmålen och berättelserna kunna följa hur mycket man visste om varandra i byn. Man höll tydligen, via det så kallade byskvallret, ganska väl reda på varandra i byarna på landet förr i tiden. Rätten hade ju att ta ställning till flera frågor. Var det Benjamin som var skyldig till mordet? Vilket var motivet till dådet? Man var också intresserad av vem som kunde tänkas vara far till Marias väntade barn eftersom detta kunde ha koppling till gärningsmannen.

Det blev till slut ställt utom allt tvivel att Benjamin var den skyldige, genom både bevis, bland annat i form av Benjamins blodiga skjorta och vittnesmålen om Benjamins uppträdande efter mordet. Något riktigt motiv till dådet lyckades dock rätten aldrig få klarhet i, förutom det som sagts tidigare. Det vill säga att Benjamin blivit upprörd över att Maria skulle ha anklagat Benjamins broder för att vara barnafader. Inget av vittnena stödde dock detta påstående. Man lyckades överhuvudtaget inte få någon av männen i byn att vidgå att de haft ”ett förtroligt umgänge”, som det står i texten, med Maria. Däremot fanns det, enligt ett vittne, en tänkbar kandidat. En man som hade arbetat tillfälligt på gården och som enligt vittnet, ofta var tillsammans med Maria under arbetet och att ”de flamsade med varandra, särdeles när hon var ute och mjölkade och framförallt vid ett tillfälle då han åtföljde henne för att hålla en ko”. Denne man, som var känd till namnet, lyckades emellertid länsmannen inte få tag på, trots eftersökningar i Göteborg.

Häradsrättens utslag blev att Benjamin dömdes till livstids straffarbete för dråp. Ett straff som sedan

fastställdes av Kongliga Götha Hofrätt i september 1865.

Vad hände då med Benjamin efter domen och fram till dess att hans tragiska liv slutade?

Genom benäget bistånd av Landsarkivet i Lund har jag, mot viss avgift, delvis fått klarhet i hans fängelsevistelse. Några veckor efter domens avkunnande fördes han till Landskrona Straffängelse där han sattes i arbete, troligen i den ”klädesfabrik” som fanns där. År 1873 begärde han nåd, men fick då, ”afslag å underdånig nådeansökan”. Året därpå blev han bestraffad med ”6 dygns mörk och 24 dygns ljus cell, för det han gått olo-

fligen från sin arbetsplats å fabriken samt utan att hafva fått fabriksbefällets befallning, på eget bevåg, flyttat en trumma, hvori stulet kläde låg undan-stuket”.

Under en period satt han på Varbergs Straffängelse, men var någonstans hans fängelsetid avslutades är inte riktigt klarlagt. År 1887 benådades han dock, 41 år gammal, efter att ha suttit inne i 22 år. Han återvände då till fädernegården i Björlanda, som nu ägdes av hans måg. Där arbetade han sedan några år och fick då kontakt med Hilda Sofia som var piga i en grannby.

1889 när Hilda Sofia var 22 år gifter de sig och flyttar till Lundby

på Hisingen där Benjamin får arbete som plåtslagare på Lundby Mekaniska Verkstad. Drygt ett år senare föds deras son Gustaf Adolf som dock dör redan efter 4 månader. Tragiskt nog, så dör även Hilda Sofia ett år senare endast 24 år gammal. Inom ett år efter hustruns bortgång, gifter han så om sig med pigan Julia Charlotta 24 år. Redan fyra månader efter giftermålet föds deras son Gustaf Ivar som, tyvärr även han, bara får leva en kort tid.

Detta utomordentligt tragiska levnadsöde slutar sedan med att Benjamin själv går bort omkring 1896, cirka 50 år gammal. Änkan Julia Charlotta återfinns dock år 1900 noterad som fattighjon.

Släktforska i Leksand!

Släktforskning är den enda hobby där det går framåt när det går bakåt!

I Leksand finns Släktforskarnas Hus.

Vi har mikrofilmade kyrkböcker från alla Sveriges församlingar, från sent 1600-tal fram till början av 1930-talet.

Vi har välutrustade kunddatorer med det mesta av databaser på CD och Internet tillgängliga för våra besökare.

Med din egen dator vid forskarplatsen kan du via vår trådlösa accesspunkt jobba direkt på Internet.

Vi har ett välutrustat referensbibliotek. Vi har kunnig personal som hjälper dig till rätta och stöttar med råd och tips.

Kort sagt:

Den totala forskarsalen. En guldgruva för dig som vill veta mer om din släkts öden och äventyr!

Våra öppettider året runt:

Måndag-torsdag 08-20 (Kan ändras vid storhelger - kolla vår hemsida!)

Fredagar 08-16

Helger Öppet för grupper från forskarföreningar och studieförbund enligt överenskommelse.

SLÄKTFORSKARNAS HUS

THE HOUSE OF GENEALOGY • LEKSAND
www.genhouse-sweden.com

Insjövägen 52 • 793 33 Leksand • Tel 0247-122 80 • e-post: leksand@genhouse-sweden.com

DE TUNGA RYTTARNA UNDER 1200-TALET OCH TIDIGARE

av Lars Linqvist

J an Guillou har i sina romaner om Arn från Aranäs förtjänstfullt framhållit betydelsen av det tunga rytteriet. När hästar av tillräcklig storlek kom till användning kunde både ryttare och häst utrustas med ett skyddande pansar. Så småningom infördes även bruket av stigbyglar, vilket medgav möjlighet till bättre samordning av rytteriets förflyttning under strid och vid andra trupprörelser. Fynd från en grav i Pazyryk, Altai, från 400-talet f Kr. visar att hästsadeln fanns hos ett herdefolk besläktat med skyterna. Kavalleriet - italienska cavalleria av cavallo = häst - fanns som tunga ryttare redan under Roms kejsartid. Kejsar Gallienus, 253-268, skapade en stor kavalleristyrka och förlade den till Milano. Den romerska krigsmakten började omorganiseras vilket fick sin fullbordning genom Konstantins arméreform under början av 300-talet. Legionerna kom att bestå av ca 6.000 man i infanterikohorter och blandade kohorter samt av kavalleriförband, vexillationes alae, ofta uppställda på flankerna. Det skalförsvar som inte kunde skydda gränserna ersattes av ett djupförsvar med behov av mer rörliga enheter.

Alexander den Stores lätta ryttare i snabba anfall med fälld lans syntes länge oövervinnerliga. Snart kom emellertid ryttare som kunde motstå de macedonska falangerna. De bepansrade ryttarna uppträdde på stridsarenan. Under århundradena kring Kristi födelse skaffade sig Hankejsarna i Kina tunga pansrade ryttare av ungefär samma slag som de romerska kejsarna höll i sin livvakt. Ursprunget kan sökas hos steppfolket massagetera vid Aralsjön. De tunga ryttarna uppträdde här för första gången. Det skulle ta ca ettusen sjuhundra år innan de nådde upp till Norden på 1200-talet. Hästarna i Europa var små och bar ej en tungt utrustad ryttare. På Asiens

höglätter kunde dock en mycket större och starkare hästras tämjas. Dessa hästar klädda i järn kunde bära ryttare också klädda i järn. Kineserna kallade dem ”himmelshästar”.

Den begynnande vikingatiden på 800-talet blev också riddarnas tid. Karl den stores bepansrade riddare uppnådde stor rörlighet såväl strategiskt som taktiskt. Hans armeer överraskade fienden i snabba ibland nattliga förflyttningar strävande efter överflygning. Den taktiska kontrollen genomfördes med hjälp av trumpet-signaler. För indikering av anfallsriktning användes fanor och standar. Trupperna försörjdes genom att en ”armé” av handelsmän marscherade i deras fotspår. Som komplement fanns särskild belägringsstyrka.

I Norden kanske främst Valdemar Sejr organiserade ett tungt rytteri, som han lät Sverker dy leda vid Lena år 1208 och Gestilren år 1210. Brynjeklädda riddare uppträdde i Norden för första gången i drabbningen vid Fotevik år 1134. I Forshems kyrka visar ett portalöverstycke en ryttare med en häst försedd med stigbyglar. Tunga ryttare förutsatte en statsbärande adelsklass med förmåga att organisera ett kavalleri. Detta förhållande förelåg uppenbart i Danmark där särskilt Valdemar skapade en hierarki mäktig att bära upp en stark statsmakt. I Sverige kom omkring 1280 den s k ”Alsnöstadga” med syfte att reglera adelns skyldigheter och rättigheter gentemot kungen och riket. De tunga ryttarna var för araberna länge oövervinnerliga sedan Gottfried IV av Boulogne intagit Jerusalem 1099.

I slaget vid Crècy-en-Ponthieu år 1346 besegrade engelsmännen under ledning av Edvard III och Svarte prinsen den franska riddarhären under Filip VI av Valois främst med hjälp av de engelska bågskyttarna,

vilka var utrustade med den s k ”långbågen”. På den franska sidan uppges över 10.000 ha stupat – varav omkring 1500 riddare. Som ett skydd mot häxkraftsstor-mar planterades i England idegranar invid kyrkorna. Den långsamma tillväxten gav ett hårt och segt virke, vilket blev en viktig resurs vid beväpning av Europas mest fruktade krigare - ”Longbow archers”. Ett pilskott på upptill 250 meters avstånd kunde ha en effekt, som inte uppnåddes av handeldvapen förrän under amerikanska inbördeskriget. Genom att sikta på hästarna kunde soldater utrustade med den två meter långa bågen slå tillbaka ett anfall av ridande riddare. Det kan noteras att Svarte Prinsen vid Crècy lät de feodala ryttarna sitta av för att med långa lansar möt den franska riddarhären - med förödande verkan. Schweizarna utvecklade denna stridsteknik. Vid ett tillfälle besegrades en burgundisk riddarhär. Det blev deras stångvapen som kom att fälla avgörandet på slagfältet - riddarhärarna nedkämpades definitivt. Pikenerarnas dominans varade ända till mitten av 1600-talet.

Redan år 1340 utkämpades ett sjöslag utanför Sluis - Brügges hamn. För en invasion av England samlade Filip omkring 200 fartyg ända från Genua och Levanten. Den franska flottan förintades dock främst tack vare en innovation – den från Wales kommande nya långbågen. En bågskytt kunde skjuta upp till tolv enmeterspilar i minuten mot exempelvis armborstets två. Av Edwards fartyg var alternativt två försedda med bågskyttar och ett med soldater. Högdäckade koggar på mellan 100 till 300 ton med stridsplattformar för bågskyttar var avgörande för utgången av en sjöstrid. På havet gick det inte att vika eller fly som på land.

Ett annat vapen var den ”grekiska elden”, som uppfanns omkring år

673 av Kallinikos från Heliopolis. Den bestod troligen av nafta, svavel och osläckt kalk, som med hjälp av tuber med bronspumpar eller handgranater vid kontakt med vatten bringades att explodera och brinna.

Det långskjutande armborstet användes under första korståget, men var okänt för grekerna. Anna Komnena kallade det ett "förskräckligt vapen" ingående i barbarernas vapenarsenal. Armborstet förbjöds utan verkan av andra Lateransynoden år 1139 – gällde dock ej mot otrogna. Först fram mot mitten av 900-talet kunde den tunga lansens användas, då stigbygeln förbands med ny utrustning, vilket medförde möjlighet att taga effektivt spjörn i sadeln.

Kanonerna uppfanns omkring år 1325 men uppnådde i början ingen effektivitet. Den första "ribauden" (franska: "pot de fer") liknade en butelj av järn med en projektil som en järnpil med triangulärt huvud. När fransmännen brände Southampton år 1338 medfördes en ribaud, 48 pilar samt ett och ett halvt kilo krut. Kanonen var under hela 1300-talet inget användbart vapen. De tunga bepansrade ryttarnas dagar var dock räknade. Rytteriet kom att utnyttjas på olika sätt fastän i nya skepnader. Gustav II Adolf försåg det med bl a lätt rörligt artilleri och beordrade anfall i galopp med värja i stället för sk karakolering. Napoleon satte in kavalleriet på lämpliga avsnitt, när motståndarens hela armé redan var uppbunden.

Vid Fraustadt år 1706 tillämpades parallellslaget med dubbel omfattning - kavalleri. Generallöjtnanten av kavalleriet, Carl Gustaf Rehnskiöld, disponerade 9.400 man bestående av 10 bataljoner indelt infanteri jämte 37 skvadroner kavalleri och dragoner (5.700 man) varav drygt hälften från Sverige och Finland samt resten från Bremen, Pommern och Verden. Dessutom tillkom två skvadroner polska ryttare (valacker) medan kanoner helt saknades. Den 3 fe-

bruari mötte svenskarna sachsiska och ryska styrkor uppgående till 18.300 man under generallöjtnant Johann Matthias von der Schulenberg. Det underlägsna svenska infanteriet lyckades med inskott av kavalleri neutralisera motståndarens överlägsna center samtidigt som två kavalleristyrkor överflyglade flankerna – den vänstra under generalmajor Alexander Hummerhielm och den högra under överste Ernst Detlof von Krassow med tolv dragonskvadroner. De svenska förlusterna uppgick till 424 döda och 740 sårade och motståndarens till 7.300 respektive 7.600. Rehnskiölds förebild kan ha varit Hannibal – kartagisk härledare ("Baals gåva"/Kanaaniska: "Ägare/Herre") – som i slaget vid Cannae i Apulien, år 216 F KR, besegrade romarna. Hannibal djupa center och starka flyglar bidrog till romarnas nederlag. Slaget vid Cannae anses ha haft betydelse för tysk krigsvetenskap vid utvecklande av pansarslagets omfattningstaktik.

Min ana Söffrin Kijl - vän till Gustav Vasa - blev den förste ryttmästaren vid Västergötlands omkring år 1540 nyuppsatta landskapsrytteri - en fana.

Källor bl a: J F C Fuller: De avgörande slagen. I. Hist. Media. 2003.

Sven Ulric Palme - De tunga ryttarna. Den gamla goda tiden. 1956

Lars F Eklund - Det senromerska Kavalleriet...Medusa 1/89.

Hans Hildebrand - Sveriges Medeltid. Gidlunds 1983.

Barbara W Tuchman - I en fjärran spegel. Atlantis 1981.

Dick Harrison: Krigarnas och helgonens tid. Prisma 1999.

David Nicolle: The age of Charlemagne. Osprey UK, 1984.

Olle Cederlöf: Vapnens historia. Prisma 2002.

Även Svenska slagfält, W&W 2003, samt Erik Lönnroth och Sture Linnér.

Historiska Nyheter, 1979: Världens äldsta sadlar. (Mariya P Zavitukhina: Pazyryk)

Aktuellt från Svar

1900 års folkräkning är idag komplett

med cirka 5,2 miljoner personer sökbara i databasen.

Nu är den efterfrågade folkräkningen för år 1900 sökbar i SVAR:s databaser. Materialet består i sin helhet av 5 195 947 sökbara personer.

I denna databas kan du som användare även se dokumentet varifrån uppgifterna i databasen är hämtade. Att kunna kontrollera källan är en viktig funktion som redan nu är mycket uppskattad.

I och med att 1900 års folkräkning är komplett för hela landet så har SVAR skapat möjligheter att jämföra ett helt lands befolkning mellan två årtionden nämligen 1890 och 1900.

Skolan borde ha stor användning av detta material, här kan du göra jämförelser omfattande – yrken, familjen, inflyttning, åldersstruktur vilka som bodde i byarna? mm.

Sökmöjligheterna i denna databas är många och du har också möjlighet att plocka fram statistikuppgifter på församlingsnivå.

Nu arbetar vi med 1880 års folkräkning och under våren kommer över 500 församlingar att publiceras hos www.svar.ra.se.

Mer information på <http://www.svar.ra.se/>

Folkräkningen 1900 - snart även rikstäckande på CD

Håkan Olufsson, Klintegården i Olunda, Flakeberg

Bondeståndets riksdagsman 1720-1731 och dess talman vid 1726 och 1731 års riksdagar.

Av Rolf Ekelund (Stoffet presenterades som ett föredrag vid Släktforskar dagarna i Göteborg 2005)

Under min mångåriga släktforskning, som gett mig en fin insyn i den svenska folkliga historien, har jag träffat på åtskilliga färgstarka och driftiga personer, som speciellt fångat mitt intresse. Här följer berättelsen om min mormors farmors morfars morfär, Håkan Olufsson, en synnerligen originell herre.

Håkan Olufsson bör vara född i slutet av 1650-talet. Fadern var bonden i Olunda Klintegård och nämndemannen för Wiste härad, Oluf Pedersson, född omkr. 1617, död den 7 mars 1697. Denne hade tydligen varit gift tre gånger och Håkan bör vara son i första giftet med hustrun Ingeborg. (Även tredje hustrun hette Ingeborg). Mantalslängden 1644 anger för Olunda Per Olufsson och Brita Håkansdotter, vilka bör vara Håkan Olufssons farföräldrar. Håkan finns inte nämnd i något sammanhang förrän han gifter sig den 29 oktober 1697 med Karin Andersdotter från Storegården Längnum. De får tillsammans barnen Ingeborg, döpt den 9 juni 1699, Anders döpt den 24 april 1701, Ingegerd, min anmoder (står Ingeborg i dopbok), döpt den 26 mars 1703 samt Anna, född 1707.

Riksdagsmannen

Det finns inget belägg för att Håkan varit nämndeman som fadern men det hade varit en naturlig språngbräda till befattningen som riksdagsman. Hur han blev vald till detta har inte kunnat klarläggas. Han var tydligen en despotsk man, självsvåldig och egocentrisk och ville gärna styra och ställa hemma i socknen, vilket framgår av efterlämnade brev. Han blev alltså riksdagsman för bondeståndet 1720 och valdes till vice talman 1726. Han fungerade emellertid som talman i stället för den ordinarie eftersom denne varken kunde läsa eller skriva och vid 1731 års riksdag utsågs han till bondeståndets talman. Riksdagen fungerade inte då som den gör nu med alla partier samlade i en riksdagslokal utan varje stånd samlades var för sig i sina egna lokaler och debatterade de olika ärendena. Sedan samlades talmännen hos kungen och framförde sina åsikter varefter denne i regel tog beslut.

Håkan Olufsson lär alltså ha träffat Drottning Ulrica Eleonora och Kung Fredrik I vid åtskilliga tillfällen. Frihetstiden, som inträffade efter Karl XII:s död, avsåg att upplösa enväldet och lägga makten hos riksdagen. Men Karl XII:s syster, Ulrica Eleonora, som i januari 1719 valts till regerande drottning, visade som regent stor självrådighet och en vilja att återgå till enväldet. Hon tvingades avstå kronan till förmån för sin make, som den 24 mars 1720 valdes av ständerna till kung. Det verkar som om Håkan Olufsson under sina år som riksdagsman arbetade för att återge kungahuset större makt, om och icke envælde.

Det var annars vid 1726 års riksdag som Håkan Olufsson gjorde betydande insatser, både som ledare och förhandlare, vilket gjorde att han vid nästa riksdag, som bestämdes till "medium januari 1731", utsågs till ordinarie talman. Den 22 juni 1730 utfärdades kallelse till Rikssens ständer att den 16 januari 1731 sammanträda i Stockholm, då riksdagens högtidliga "utblåsning" ägde rum och den 22 skedde öppnandet i Rikssalen. Bondeståndet hade då sina lokaler i Gillestugan. Under detta riksmöte kom han emellertid ofta i konflikt med ståndet. Framför allt vid framläggandet av en ny lag om fri jakträtt för de ofrälse stånden. Han lär då ha yttrat att "bönder dom skall sköta plog och harv och inte springa omkring med bössa i skogen".

Brevet är som synes skrivet i en synnerligen underdånig stil trots att mannen bakom var en ordför person, van att röra sig även i fina kretsar. Språket är ovanligt krystat och speglar 1700-talets respekt och rädsla för makthavare och kyrkliga digniteter. Kyrkans makt var fortfarande mycket stor, det är bara ett trettiotal år efter häxprocesserna.

Församlingens tack till drottningen

Det finns en gammal berättelse om församlingens tacksamhet för den kostbara gåvan. Den nedtecknades på 1880-talet av B.O.Cederbom vid ett besök i Flakeberg. Man beslöt att gemensamt ysta en enorm ost och ge drottningen den i present.

Denna fraktades sedan på en flakvagn dragen av parhästar upp till Stockholm. Ystkaret lär finnas kvar på Klintegården och är betydligt över metern i diameter. (Eller är det kanske bara ett lakekar?) Ostens tjocklek vet man ju inte, men var den 30 cm tjock borde den ha vägt bortåt 325 kg. Man får hoppas att drottningen var förtjust i ost.

Kyrkobyggaren

Flakebergs äldsta kyrka byggdes förmodligen på 1100-talet. Den var i slutet på 1600-talet mycket bristfällig och sockenstämmoprotokollen omtalar ständiga reparationen. År 1722 den 16 maj står följande:

§3 Håkan Olufsson i Olunda lovade gifva til kyrkian 200 rsmt til Flakebergs

kyrkias förbättring med den Cautel at sockenstämman vilja vara lydiga til at giöra arbetet endrakteiiga".

Om denna grundliga reparation någonsin gjordes är inte klarlagt, för 1725 skriver Håkan Olufsson till biskopen att Flakebergs kyrka var liten, mörk och i dåligt skick och att han ville bygga en ny. I ett annat brev till löjtnanten Rutger Belfrage på Rånnums säteri daterat 13 oktober 1732 berättar Håkan Olufsson som svar på ett brev från Belfrage.

... "angående Flakeberg Kyrkia, så är mig alldrig Kuniogt (kungjort) om thes

Fondering (grundande) , annat än af gammalt folk, att hon alldrig varit Bygd (ombyggd) sedan Munkarnes tid, uthan af them först fonderad och Bygd, och alldrig sedan för nu 1725 (då) iag af eget tilltagande genom Gud then högstes

ingifvande läth nederrifva hanne, sedan iag först försedt mig med alla tillräckliga Matrialier, eftersom kyrkian war så liten och mörk, intet fick stå mer än 3 personer på hvar sidan, och var då alldeles Bofällig (bristfällig), så att ändock fallit ned, likvält voro murarne så tiocka och starka, att iag hade mer arbete att bryta neder murarna som var 2 alnar tiuka än till att Upmura hanne igen. Socken som består af 13 hella hemman woro alla emot mig, Hr

Biskopen Svedberg tillskref iag thet han ville genom publication upmuntra Socknemännen att vara ense att taga neder kyrkian hvarpå han svarade att iag kan väl lätta nedertaga hanne men alldrig behöfver att Upbygga hanne mer, efter thesuthom ändock ähro nog Kyrkior till, och då när Socknemännen fingo hörra thet att Kyrkian skulle neder men alldrig Upbygga, föllo the med samblad till mig, och de sättade (rättade sig efter) mig uti allt, och så bestyrde iag om att Kyrkian alldeles af ny (på nytt) Upmurades på 13 dagars tid, uthan någon fingers skada och allt färdig med innandömet på 3 Weckors tid och kastad iag först förrän Socknemännens fölle till mig 200 rdl smt för Matrialier, och sedan när Kyrkian med Wacker alltarettafla (försetts) var allt färdigt, gick min kostnad för mig allena, till 425 Rdl Contant, uthom thet iag skaffat alt Wärket (virket), men Socknemännen gjorde arbetet, doch the fattige på min kast, och therutaf att allt gick lyckat och fort så att nu fährt stå 9 å 10 personer på hvar sidan.

Brevet, som fanns i Skara Stiftsbibliotek, numera i Landsarkivet i Göteborg, visar klart att Håkan Olufsson ville styra och ställa efter eget huvud i församlingen. Det är anmärkningsvärt att biskopen svarade att Flakebergs kyrka inte behövde återuppbyggas eftersom det fanns gott om kyrkor i omgivningen. Det var ingen dålig arbetstakt att mura upp en kyrka på 13 dagar och inreda den på ännu en vecka!

”Bankmannen”

Håkan Olufsson var en mycket välbeställd och förmögen man och fungerade som privatbank i omgivningen. Wiste härads dombok för 1737-39 utvisar ett antal fall av utlåning. Här redovisas några av dem.

”Komministern Johan Frondelij förskrivning av den 27 september 1736 på 68 daler smt, som han av Håkan Olufsson till Låns bekommit på 1 års tid med 6 procent intresse”.

”Uppvistes Håkan Svevssons förskrivning av den 19 november 1736 på 60 daler smt samt Johan Erichssons i Tengene af den 16 october på 70 daler smt emot 6 procent intresse”.

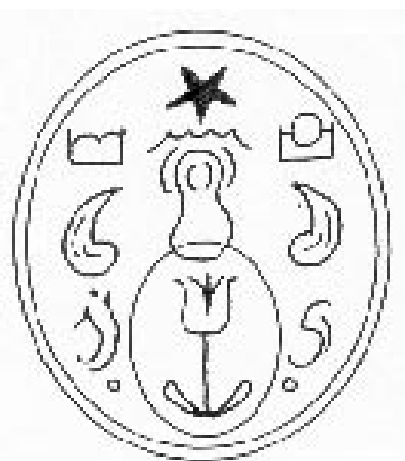
”Uppvistes överstinnans Vålborna fru Maria Wennerstiernas trenne obligationer daterade 29 februari 1736 och 10

mars 1737 på tillsammans 1.400 daler smt, varav dock 40 daler smt är betalte, hafvandes fru Överstinnan förbundit sig att ärligen betala 6% intresse med säkerhet uti Gunnarstorp säteri”.

”Uppvistes Capitainen Wålborne Hr Leonard Hårds försäkringsskrift av den 15 augusti 1733 ang. 200 dalen smt som CapitainLiutnant Carl von Burgner lånat av Håkan Olufsson”. (6% ränta får väl anses som ockerränta - och inga avdragsmöjligheter fanns det heller)

Jordägaren

Förutom frälsehemmanet Klintegården i Olunda, Flakeberg, ägde Håkan Olufsson säteriskatterusthållet Lef-

Håkan Olufssons sigill

wene, torpet Apelbacken 1/8 mtl, 1/4 av frälsehemmanet Lilla Holmen som byttes mot frälsehemmanet Tomten i Olunda (brev 30 dec. 1730), torpen Kongskulle, Brännera och Åsen. Det var alltså här han hade gott om jaktmarker. Efter Håkan Olufssons död sålde arvingarna Lefwene säteri med torpen Apelbacken, Brännera, Kongskulle och Åsen till överstelöjtnantskan fru Märta Steb för 4.500 daler smt samt 100 daler i vängåva.

Flakebergs kyrkoböcker är under tiden 1722 till 1739 mycket dåligt förda och på 1720-talet saknas hela år. Därför kan Håkan Olufssons dödsdag inte återfinnas i Flakebergs död- och begravningsbok. Men genom domboksanteckningar kan fastställas att han levde den 10 mars 1737 och var död den 18 juni 1737. Han blev ungefär 78 - 80 år gammal. Någon gravhäll på Flakebergs kyrko-

gård finns egendomligt nog inte efter denne märklige man, trots välståndet. Dottern Anna gift med Oluf Nilsson har däremot en gravhäll.

Källor:

Flakebergs kyrkoböcker
Bondeståndets protokoll
Riksdagsbibli. Torsten Dahl
Domboksnotiser gen. Olga Dahl
mm
Skara Stiftsbiblioteks brev
Särestadsboken

Andra ättlingar ombedes kontakta Rolf Ekelund.

Danska och norska arkiv på nätet

Sedan länge har släktforskare haft gratis tillgång på Internet till de norska folkräkningarna 1801, 1865, 1875 och 1900. Nu lägger det norska arkivverket även ut kyrkböckerna på nätet. Man erbjuder sig även att agera hotell för externt material i det som kallas Digitalpensionatet, där man även tar emot material från bland annat privatpersoner.

Nu kommer även det danska Rigsarkivet med liknande erbjudande (på adressen www.arkivalieonline.dk) Målet är att alla danska kyrkböcker fram till 1891 skall läggas ut på nätet under 2006 och vara gratis tillgängliga. Och under 2008 kommer man att komplettera med kyrkböckerna för åren 1895-1925. Arkivalieonline innehåller också en del av materialet från de danska folkräkningarna.

Släktforskare i Sverige med danska och norska anor är bara att gratulera...

Ett torparkontrakt från mitten av 1800-talet

av Lennart Larsson

Författaren, emigrantforskaren och Amerikakännaren Albin Widén (1897 – 1983) har bland annat skrivit en bok som heter "Vår sista folkvandring". Den handlar naturligtvis om de ca 1,2 miljoner svenskar som valde att lämna landet från ca 1850 till en bit in på 1900-talet.

Det fanns ju ett flertal orsaker till varför en del av våra förfäder valde att emigrera. Den politiska och religiösa ofriheten i landet ogillades ju av många. Den främsta anledningen till att så många valde att söka sig en ny tillvaro, främst i Amerika, får dock anses ha varit den fattigdom och det armod som drabbade många på grund av nödår och arbetslöshet.

Jag fann ett avsnitt i den här boken som jag tycker är värt att återge. Det ger en mycket konkret inblick i de obarmhärtiga krav som godsägaren ställde på fattiga torparfamiljer. Kanske har just Du som läser detta, haft en anfader någonstans som tvingats leva under sådana här omständigheter, men som till slut tröttnat på förtrycket och gett sig av.

Jag citerar ur boken:

"Möjligheterna för en ung man utan kapital att få en egen gård var praktiskt taget obefintliga. Att bli nybyggare och odla upp ett stycke jord var detsamma som att bli torpare.

Ett torparkontrakt från 1800-talets mitt är för vår tids sätt att se ett upprörande dokument, som för tanken till slaveri och livegenskap. Vi kan citera ett från Gårdveda gård i Kalmar län.

För rättigheten att bo i en koja i skogen och bruka åkerlappar – som torparen själv brutit upp – skulle han alltså göra flera dagsverken i veckan, därtill kom kvinnodagsverken och skyldigheten att spinna viss kvantitet av lin och ull. När helst bud sändes

skulle torparen gå dagsverken på gården mot ersättning av 24 skillingar, hustrun skulle dagsverka för 16 skillingar. Utan ersättning skulle torparen årligen leverera tre kappar enbär, tre kappar lingon och sex blodiglar. Han hade viss del av gårdens gärdesgårdar, vägar och broar att underhålla och han skulle anskaffa och underhålla de årder och kälkar, som behövdes vid herrgården. Torparen var skyldig att gå nattvakt vid herrgården utan ersättning – det var höga böter för försummelse – och när så påfodrades skulle han likaledes "utgöra gångbud". Han hade en viss del av gårdens skogar att övervaka, så de inte utsattes för åverkan – om han själv befanns skyldig till åverkan å herrgårdens ägor skulle han utom skadeersättningen betala 30 riksdaler. Om torparen inte punktligt inställde sig, då han efter-sändes för extra dagsverken "eller annan tjänstbarhet" skulle han göra straffdagsverke och samma påföljd drabbades han av, ifall han skickades med bud till någon annan torpare att göra extradagsverken och inte utförde budet ordentligt. Torparen fick inte hysa någon okänd människa hos sig, han skulle vara nykter och arbetsam, uppföra sig troget och redligt och framförallt visa lydnad mot godsherren eller den han i sitt ställe förordnade. På det torpet, som det här var frågan om, utgjordes skörden första året av två skäppor råg, som torparen bar i en påse till kvarnen. På sommaren var arbetstiden från solens uppgång till dess nedgång, på vintern skulle torparna vara vid herrgården klockan fyra om morgonen. Att godsherren förbjöd sina torpare att skänka bort mat till tiggare förefaller vara ett onödigt påbud, de kunde inte gärna ha något att skänka bort. Torparen var helt beroende av godsägarens nåd, även om inte denne utkrävde alla sina rättigheter."

Slut på citatet.

Kommentarer:

Gårdveda, som ligger strax utanför Målilla, var en större gård som i mitten av 1800-talet enligt husförhållningslängden ägdes av Överstelöjtnanten och Kammarherren Adolf Jacob Fredrik Carleson. Till Gårdveda hörde även Botegårdens Säteri. Ett stort antal torp hörde till dessa gårdar.

En Kappe är ett rymdmått på ca 4,6 liter.

En Skäppa är också ett rymdmått på ca 21 liter.

Årder är en mindre träplog.

24 Skillingar är en halv Riksdaler. Detta var en normal dagsverkslön för en arbetare runt 1850. En prislista kunde se ut ungefär så här;

En höna eller ett tjog ägg kostade ca 30 Skilling

1 kg fisk ca 12 Skilling.

1 kg smör ca 1 Riksdaler.

En ko ca 40 Riksdaler.

Ett par strumpor ca 1 Riksdaler

En torpare och hans hustru kunde kanske på den här gården få ihop en årsinkomst på någonstans mellan 100-150 Riksdaler. Som jämförelse kan nämnas att en Adjunkt hade en årslön på ca 1000 Riksdaler. Det är dock svårt att göra den här typen av jämförelser eftersom man inte vet om det till exempel ingick mat eller andra förmåner när torparen och hans hustru arbetade på gården. Helt klart är emellertid att torparfamiljens vardag här, torde ha varit utomordentligt svår.

Källa till uppgifterna om löner och priser är boken "Vad kostade det?" av Lars Lagerqvist och Ernst Nathorst-Böös.

Nya register i Släktdatas arkiv

Register som tillkommit eller förändrats sedan Släktdata Nr 4 2005 trycktes.

Församling	Län	Period	Registrerat av	Antal poster	Anmärkning
Ör-F2	(P)	1836-1930	Martin Pehrson, Uddevalla. Sept. 2002.	6.017	
Uddevalla F5	(O)	1893-1899	Carin Gustavsdotter	1.575	
Alunda F1	(C)	1826-1837	Lisbeth Wahlström	999	
Alunda F2	(C)	1837-1851	Lisbeth Wahlström	996	
Alunda F3	(C)	1851-1860	Lisbeth Wahlström	718	
Torp F7	(O)	1688-1920	Per-Åke Olsson, Uddevalla Släktforskare	7.138	Rev 051227
Torp (D7)	(O)	1688-1920	Per-Åke Olsson, Uddevalla Släktforskare	4.813	Rev 051227
Asker F	(T)	1832-1833	Mari Trollvik	239	
Asker V	(T)	1852-1854	Mari Trollvik	77	
Sköllersta D1	(T)	1793-1796	Mari Trollvik	218	
Hjärtum F	(T)	1828-	Mari Trollvik	96	
Uddevalla F4	(O)	1775-1828	Henny och Wille Ängermark	3.244	
Uddevalla V2	(O)	1698-1748	Henny och Wille Ängermark	1.248	Ers. V1-V2
Ottarp F1	(M)	1799-1830	Sven Jönsson	2.407	
Rinkaby F1	(L)	1813-1850	Lisbeth Wahlström	727	
Rinkaby F2	(L)	1851-1858	Lisbeth Wahlström	186	
Stenkyrka Hfl	(O)	1806	Jörgen Olofsson	2.407	
Grava V1	(S)	1688-1828	Henny och Wille Ängermark	1.860	
Norum F1	(O)	1690-1754	Henny och Wille Ängermark	893	Rev/Ers.
Norum F2	(O)	1755-1797	Henny och Wille Ängermark	1013	
Marstrand F1	(O)	1685-1730	Håkan Andersson + H&W Ängermark	1.154	
Marstrand V1	(O)	1685-1730	Håkan Andersson + H&W Ängermark	359	
Marstrand D1	(O)	1685-1730	Håkan Andersson + H&W Ängermark	1.437	
Kungälv F6	(O)	1700-1923	Henny och Wille Ängermark	9.421	Ers. F1-F5
Lane Ryr V4	(O)	1698-1926	Henny och Wille Ängermark	2.148	Ers. V1-V3
Tegneby Inflyttn	(O)	1829-1890	Gunnel Billö		
Tegneby Utflyttn	(O)	1829-1860	Gunnel Billö		
Tegneby Lysning	(O)	1830-1860	Gunnel Billö		
Summa:				51.390	

Så här når Du informationen i Släktdatas arkiv:

Vår hemsida <http://www.slaktdata.org> innehåller alltid den aktuella registerinformationen. Registren uppdateras kontinuerligt där och kan laddas ner till Din dator.

Bidrag med nya register

Nya register avsedda att ingå i Släktdatas arkiv mottager vi gärna. De kan sändas till föreningens registeransvarige Mårten Sjöbris. Adress se sidan 3.

Observera!

Det finns fel i nästan alla register.

Se därför om möjligt själv efter vad som står på mikrokorten!

Ett register är endast en förteckning över punkter i kyrkoboken, avsedd att underlätta vidare sökning.

Välkommen till Föreningen SLÄKTDATAs Vårprogram

Föreningen Släktdatas vårmöte lördagen den 25 mars, kl 11:00

Plats: Emigranternas hus, Packhusplatsen 7, Göteborg

Program:

Sedvanliga vårmötesförhandlingar varefter

Charlotte Börjesson och Mats-Olof Sander berättar om Släktdatas nya Sökdatabas och koppling till DISBYT

Föreningen bjuder som vanligt på kaffe/te och frallor.

Som deltagare i vårmötet deltar du i ett lotteri, med ett antal vinster för släktforskare!

Välkomna!

Vårprogram för GöteborgsRegionens Släktforskare

För GRS aktiviteter gäller adressen Erik Dahlbergsgatan 36B om inget annat anges. Kom i tid, dörren måste låsas under mötet

2006-04-24, 18:30 Föreningskväll med förel av författaren Lars Wikander **"Skuggan av Zofia"** Anm. senast torsd. innan. Avgift 50:

2006-05-20 Vårens bussutfärd till Orust - Tjörn.: **"Från forntid till nutid"**
Reservera dagen

Upplysningar och anmälan till GRS aktiviteter: Karin Holger tel 031-408520

Alingsås Släktforskarförening Vårprogram 2006

Förhandsanmälan, till:
John Hedvall, tel. 0322-158 11
E-post: john.hedvall@swipnet.se

Övrig information:
Föreningens hemsida,
www.alingsasslaktforskarforening.se

Torsdag 23 mars 2006 Alingsås
"MAJA LISA ELG, min mors farmors farmor"
kl. 19.00

Föredrag av ANA PORSS, Alingsås.
Inträde: 40 kr, kaffe med dopp ingår.
Plats: Brunnsgårdens samlingsal, Norra Ringgatan. 8, Alingsås

Onsdag 5 april 2006 Alingsås
Cafékväll - Skivor till kaffet, kl. 19.00

Förutom kaffe och trevlig samvaro finns det möjlighet att leta bland föreningens CD-skivor.
Mängder av uppgifter om emigranter, soldater, folkräkning 1890, 1970, 1980 m.m. Bra tillfälle för nya medlemmar att knyta kontakter. Kaffe med dopp 40 kr.
Plats: Brunnsgården, Norra Ringgatan. 8, Alingsås

Tisdag 18 april 2006 Alingsås
Studiebesök, kl. 18.30

STUDIEBESÖK i MORMONKYRKAN i Alingsås.
Kyrkan som bedriver släktforskning över hela världen. Missa inte detta tillfälle att besöka kyrkan och ta del av medlemmarnas erfarenheter med att spåra sina rötter.
Plats: Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagars Heliga (Mormonkyrkan) Safirgatan 2, Alingsås.